

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

ПЕДАГОГІЧНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ, СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ПЕДАГОГІКИ

**ТАВРІЙСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
**V. I. VERNADSKY TAURIDA
NATIONAL UNIVERSITY**

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СУЧАСНА ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

4–5 грудня 2020 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

УДК 37.01+159.9(063)

С 91

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Льшико Олександр Олександрович – директор Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, доцент кафедри публічного та приватного права, к.ю.н.;

Виноградова Вікторія Євгенівна – завідувач кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, к.п.н., доцент;

Максименко Сергій Дмитрович – директор Інституту психології імені Г. С. Костюка НАНУ України, д. п. н., професор, академік-секретар Відділення психології, виховної фізіології та дефектології НАНУ України;

Біла Ірина Миколаївна – професор кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, д.п.н., професор;

Садова Мирослава Анатоліївна – доцент кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, д.п.н., доцент;

Костюченко Олена Вікторівна – доцент кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, д.п.н., доцент;

Белавіна Тетяна Іванівна – доцент кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, к.п.н., старший науковий співробітник;

Мітіна Світлана Володимирівна – доцент кафедри психології, соціальної роботи та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, к.п.н., доцент.

Сучасна педагогіка та психологія: методологія, теорія і практика – матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 4–5 грудня 2020 р. – К. : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. – 188 с.

ISBN 978-966-992-326-4

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасна педагогіка та психологія: методологія, теорія і практика», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського 4–5 грудня 2020 р.

УДК 37.01+159.9(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА, ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Макарова А. Ю.

Вплив стресу на студентів.....8

Рудчик О. С.

Особливості формування системи
вищої освіти України в 50-х рр. ХХ ст..... 11

НАПРЯМ 2. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

Мілокоць Н. В., Сущенко Л. О.

Компетентнісний потенціал упровадження
інноваційних технологій у початкову школу 14

Шнічка Ю. Г.

Витківська любов як умова гармонійного
і цілісного виховання дитини 17

Проник Г. М.

Підготовка філологів у зарубіжних країнах:
актуальні питання теорії та практики 20

Сущенко П. Р.

Ефективність дистанційного навчання в умовах карантину
(на прикладі ВСП «Економіко-правничий
факультет кафедри «Історічного національного університету»)..... 23

Шульченко І. Ю.

Особливості навчання здобувачів вищої освіти
з переважаним лінгвістичним типом мислення 27

НАПРЯМ 3. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА

Віза Т. А., Луценко С. В., Охріменко О. В.

Моніторингові завдання курсу «Біохімія та гідрохімія» аграрного ВНЗ.. 31

Галаган К. Д.

Вплив когнітивних навчальних діяльностей студентів ЗТВО..... 34

Іоффе М. В. Невербальні прояви як фактори діагностики стану клієнта у психотерапевтичному процесі	121
Костюченко О. В. Психічне здоров'я як чинник професійності психологів і соціальних працівників	124
Купресса О. І. Інтегроване освітнє середовище як потенціал особистісної самореалізації студентів з інвалідністю.....	129
Любшина Ю. А. Розвиток оптимізму у підлітків.....	132
Музика А. О. Ігротерапія як метод корекції поведінки дитини з розладами аутистичного спектру	135
Сторож В. В., Бальжик В. В. Особливості комунікативної компетентності у майбутніх психологів ..	138
Сторож В. В., Гергі Д. Є. Вплив егоцентризму на професійну діяльність майбутнього психолога.....	142
Сунетчиєва Л. Р. Соціально-психологічні умови становлення статеворольової ідентифікації особистості підлітків.....	145
Уманська Я. Ю. Особливості впливу емпатії на професійну діяльність фахівця з соціальної роботи.....	148
Штангрет С.-К. І. Зрілість як основний критерій для побудови міжособистісних стосунків, для створення сім'ї.....	152
НАПРЯМ 7. ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ	
Садова М. А. Методи діагностики особистісних чинників самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих юнаків та дівчат	156

НАПРЯМ 8. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Бєлавін С. П., Бєлавина Т.І.

Нєнависть у стосунках та спілкуванні
в молодіжних групах с асоціальною спрямованістю..... 160

Журавель А. П.

Соціально робота з сім'єю щодо попередження рецидивів
правопорушення..... 163

Крєпякова А. О.

Інтернет-середовище як ресурс розвитку
громадянської компетентності кіберпокоління 167

Ластовина Я. О.

Особливості перебігу підліткової кризи
в умовах виховання псевдоблагополучної сім'ї..... 171

Пирєт Г. В., Жаркова М. А.

Психологічні особливості молодих українських виборців 174

Сєрієнко Н. П., Тищенко А. П.

Роль вчителів у формуванні міжособистісних відносин
у студентів в процесі навчання 178

НАПРЯМ 9. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Шєрєнєт А. М.

Модель впровадження компетенцій соціального працівника
для роботи з особами літнього віку..... 183

національного спрямування (етнічна самосвідомість при цьому ще не втрачена) та усвідомленням відповідальності за свої дії та їх наслідки. При цьому сучасна молодь більше схильна до індивідуалізму, тому найбільш ефективними наразі можна вважати індивідуально спрямовані впливи.

Список використаних джерел:

1. Blackford S. The Pearson-Marr Archetype Indicator and psychological type. *Journal of Psychological Type*, Volume 70, August 2010. P. 87–94.
2. Афонін Е. А. Людська ідентичність та особливості її впливу на політику й державне управління. *Концептуальні засади влади, політики й управління*. Київ : НАДУ, 2010. С. 265–289.
3. Пирог Г. В., Сардаковський Я. А. Особливості національної ідентичності молодих українців і поляків. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. 2019. № 3 (44). С. 34–39.
4. Пирог Г. В., Соболева Є. С. Психологічні особливості зв'язу образу політиків з Я-концепцією особистості. *Психологи в контексті сучасних досліджень проблем розвитку особистості*, Запоріжжя, 2019. С. 75–78.
5. Солдатова Г. У. Практическая психология толерантности или как сделать так, чтобы зазвучали лучшие струны человеческой души. *Вопросы толерантности*. 2003. № 6. С. 60–79.

Сергієнко П. П.

кандидат психологічних наук, докторант,
доцент кафедри психології державного управління
Національного університету професійної освіти

Тришкова А. П.

курсантка соціально-психологічного факультету
Національного університету професійної освіти

РОЛЬ ЕМПАТІЇ У ФОРМУВАННІ АГРЕСИВНИХ ІНТЕР- ВІДНОСИН У СТУДЕНТІВ В ПЕРИОД ПІДГОТОВКИ

Постановка проблеми. Проблема формування агресивних відносин між людьми є однією з найбільш актуальних в сучасній психології. Вона пов'язана з багатьма аспектами людського життя, зокрема з формуванням особистості, з розвитком суспільства, з формуванням міжособистісних відносин тощо.

лектуальні можливості, так і засвоєні особистістю норми і цінності суспільства. Саме активність особистості, її діяння є найважливішою ланкою в системі міжособистісних відносин. Вступаючи у міжособистісні відносини найрізноманітніших за формою, змістом, цінностями в структурі людських спільнот – в дитячому садку, в класі, в дружньому колективі, в різного роду формальних і неформальних об'єднаннях, – індивід проявляє себе як особистість і представляє можливість оцінити себе в системі відносин з іншими.

Проблемами міжособистісних відносин займалися такі вчені психологи, як Е. Еріксон, Б.Г. Ананьєв, А.Л. Лазурський, В.М. Мясішев, А.А. Реан, Я.Л. Коломінський, В.С. Каган, І.С. Кон, та інші. [3, с. 86–93].

Емпатія є провідною соціальною емоцією і, в найзагальнішому вигляді визначається, як здатність індивіда емоційно відкликатися на переживання інших людей. Вона припускає суб'єктивне сприйняття іншої людини, проникнення в її внутрішній світ, розуміння її переживань, думок і відчуттів.

Емпатія – неодмінна умова розвитку особистості, ознака її емоційної та соціальної зрілості. З віком можливість до прояву емпатії підвищується, проте цей процес не виникає спонтанно. Емпатичні здібності формуються протягом життя. На їх формування впливає велика кількість різних факторів.

Вивченням емпатії займалися такі вчені, як В.В. Бойко, В.А. Либунська, Л.І. Божович, Т.П. Гаврилова, К.Р. Роджерс, Ф.Х. Олпорт, Ю.Б. Гіппенрейтер та інші. [4, с. 66–72].

Дослідження по вивченню проблеми міжособистісних відносин студентів з різним рівнем емпатії проводилося на базі Національного Університету цивільного захисту. В дослідженні брали участь студенти 1 та 3 курсів соціально – психологічного факультету в кількості 56 осіб.

Для вирішення поставлених задач ми використовували наступні методики діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі та методика діагностики емпатії А. Меграбян та М. Епштейн.

Емпатія – це здатність однієї людини осягнути і зрозуміти емоції іншої, представити себе на його місці, відчувти його відчуття і думки. Це вищує розуміння психологічного настрою, уміння прийняти на себе роль іншої людини, зрозуміти його приховані мотиви, душевні переживання, отождєнення своїх почуттів з емоціям іншого і разом з тим врахування їх винятковості, індивідуальності.

Емпатія присутня у всіх видах міжособистісного спілкування. Вона є тим базисним соціально-психологічним середовищем, в якому спілкування збагачується, розвивається і проявляється. Взаємозв'язок між

спілкуванням і емпатією простежується в тих функціях, які емпатія, як властивість особистості, виконує в спілкуванні [1, с. 105].

На першому етапі нашого дослідження нами була проведена методика діагностики емпатії А. Меграбян та М. Епштейн для вивчення різних рівней емпатії.

Отримані данні свідчать про те, що у більшості студентів 90,3% (а це 47 осіб від загальної кількості досліджуваних) притаманний середній рівень емпатії. Тобто ці дані вказують про те, що більшість студентів в міжособистісних відносинах більш схильна судити про інших по вчинках, ніж довіряти своїм особистим враженням. Як правило, вони добре контролюють власні емоційні прояви, але при цьому часто важко прогнозувати розвиток відносин між людьми.

9,7% (а це 5 осіб від загальної кількості досліджуваних) притаманний низький рівень емпатії. Тобто вони не розуміють людей, не здатні прийняти позицію іншого або подивитися на проблему з чужої точки зору. Вчинки інших людей, засновані на емоціях, часто здаються їм абсолютно безглуздими і не раціональними. Здатності до співпереживання дуже низькі, вони відчувають складність у спілкуванні.

Кількість досліджуваних, які мають високий рівень емпатії не виявлено. Це свідчить про те, що серед досліджуваних не має людей, які зазвичай дуже чутливі до потреб і проблем оточуючих, вони відносяться до речей з непідробним інтересом, легко знаходять собі мову практично з усіма, делікатні, намагаються нічого не зазирити і не образити і в той же час самі легко переносять критику.

Оскільки, мета нашого дослідження – це вивчити особливості міжособистісних відносин з різним рівнем емпатії студентів ПУВУ, тому всіх досліджуваних ми поділимо на групи:

1 група – низький рівень емпатії,

2 група – середній рівень емпатії.

Взаємодія людини як особистості з навколишнім світом відбувається в системі об'єктивних відносин, що складаються між людиною і суспільного життя, і насамперед у виробничій діяльності. Характеризуванням цих об'єктивних відносин між членами групи є їх особистісні відносини [2, с. 56].

Для дослідження міжособистісних відносин ми використали методика діагностики міжособистісних відносин І. Янгі (1947). Результати та обробки результатів ми отримали такі, які наведені в таблиці. У 1 групі студентів (низький рівень) більш виражений авторитарний і підкорювальний тип відносин. Тобто такі люди в групі зазвичай не є членами є лідерами і бездумно виконують авторитарності. Вони не можуть бути успішні в справах і намагаються повинути іншим. Вони не можуть брати на себе відповідальність. Але в той же час вони не можуть

суперництва і не соромляться перекладати свої труднощі і завдання на плечі інших людей.

В II групі студентів (середній рівень) більш виражений дружелюбний, альтруїстичний тип відносин. Що може свідчити про те, що вони намагаються для всіх бути «хорошими», розраховують на схвалення своїх вчинків, часто йдуть на компроміси, здатні до взаємодопомоги, до спілкування, доброзичливі, схильні до співчуття, терпимі до недоліків і вміють пробачати.

Теоретичний аналіз та емпіричне дослідження міжособистісних відносин з різним рівнем емпатії дозволяє нам зробити наступні висновки.

У сучасному житті міжособистісні відносини відіграють значну роль. Визначення «міжособистісних» вказує не тільки на те, що об'єктом відносин виступає інша людина, але і на взаємну спрямованість відносин. Саме взаємини з навколишніми впливають на процеси мотивації й цілеспрямованості, на способи формування й дозволу кризових ситуацій і, нарешті, розвиток міжособистісних відносин у цілому.

Проведений аналіз поняття «емпатія» дає нам можливість розглядати її як здатність людини емоційно відгукуватися на стан іншої, що включає: уміння правильно розпізнавати емоційні стани іншої людини, виражати співпереживання, співчуття, прагнення до сприяння і, нарешті, надавати реальне сприяння.

Вивчення рівня емпатії у представників досліджуваних груп дозволило отримати наступні дані. У досліджуваних переважає середній рівень емпатії. Це свідчить про те, що більшість респондентів в міжособистісних відносинах більш схильна судити про інших по вчинках, ніж довіряти своїм особистим враженням. Як правило, вони добре контролюють власні емоційні прояви, але при цьому часто важко прогнозувати розвиток відносин між людьми.

3. Дослідження міжособистісних відносин студентів з різним рівнем емпатії показало, що у I групі студентів (високий рівень) більш виражений авторитарний, підкорювальний тип відносин. Тобто такі досліджувані зазвичай в оточенні є лідерами і безумовними авторитетами. Як правило, люди такого типу успішні в справах і вимагають поваги до своєї особистості, здатні брати на себе відповідальність. Але в той же час вони схильні до суперництва і не соромляться перекладати свої труднощі і завдання на плечі інших людей.

В II групі студентів (середній рівень) більш виражений дружелюбний, альтруїстичний тип відносин. Що може свідчити про те, що вони намагаються для всіх бути «хорошими», розраховують на схвалення своїх вчинків, часто йдуть на компроміси, здатні до взаємодопомоги, до спілкування, доброзичливі, схильні до співчуття, терпимі до недоліків і вміють пробачати.

Список використаних джерел:

1. Елеференко И.О. Эмпатия. СПб.: Гаруда, 2003. 261с.
2. Корнев М.Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія: Підручник. Київ, 1995. 106 с.
3. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник. К. : Наука, 2005. 287 с.
4. Орлов А.Б. Феномены эмпатии и конгруэнтность. М. : Возражение, 2005. 113 с.

НАПРЯМ 9. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Шеремет А. М.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

Хмельницького національного університету

МОДЕЛЬ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ДЛЯ РОБОТИ З ОСОБАМИ ЛІТНЬОГО ВІКУ

Зміни та реформи, що відбуваються в нашому суспільстві, викликали істотне загострення багатьох соціальних проблем, найважливішим напрямком вирішення яких є професійна соціальна робота [1, с. 41-45]. Сутність соціальної роботи полягає в наданні допомоги із забезпечення соціальних прав як окремих індивідів, так і груп різного характеру. Соціальний працівник повинен кваліфіковано надати допомогу людям, які потрапили в складну життєву ситуацію, за допомогою діагностики їх проблем, інформаційної та консультативної діяльності, прямої натуральної, фінансової, соціально-побутової допомоги, психологічної підтримки, стимулюючи власні сили, орієнтуючи їх на активну участь у вирішенні власних проблем.

У складних життєвих ситуаціях найчастіше виявляються соціально вразливі групи населення нашої країни. До однієї з таких груп можна віднести людей похилого віку. Нестабільний стан економіки найбільш негативно відобразився на якості їх життя, ціннісних ідеалах, а також на способах адаптації в умовах, що змінюються. Пенсійні виплати та пенсії щорічно індексуються, проте як і раніше не можуть забезпечити стан існування літній частині населення [3, с. 148]. Найчастіше розміри цих виплат не дозволяють забезпечувати задоволення життєво необхідних потреб старшого покоління в якісному харчуванні, ліках, медичній допомозі. Крім браку коштів, пенсіонери часто стикаються з проблемою самотності, яка призводить до неможливості самостійно забезпечити свій побут. Саме тому в сучасному суспільстві велике значення відводиться соціальному обслуговуванню літніх людей. Соціальна робота являє собою складну діяльність, яка має ряд особливостей, в зв'язку з цим висуваються високі вимоги до навичок і професійних якостей соціальних працівників.